

สรุปการสัมภาษณ์ Project Manager โครงการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยจัดการจังหวัด
ระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) จังหวัดสงขลา

วันจันทร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565

ณ ห้องประชุมออนไลน์ zoom

สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้สัมภาษณ์ : ดร.เพ็ญ สุขมาก สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผศ.ดร.วราภรณ์ ชัชเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อาจารย์บุญเรือง ขาวนวล คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณพิชยา แก้วขาว ผู้รับผิดชอบโครงการ

คิดว่าสภาเกษตรกรที่เป็นภาคีหลักของ Node Flagship สงขลา เข้าใจเป้าหมายร่วมของ Node ในการ
ทำเรื่องสวนยางยั่งยืนหรือไม่ และบทบาทที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมมีอะไรบ้าง

คุณพิชยา แก้วขาว

เดิมได้มีการทำงานกับการยางแห่งประเทศไทย (กยท.) มาก่อน มีการทำงานร่วมกันหลายระดับ ตั้งแต่
การเขียนโครงการ การประสานงาน ทิศทางโครงการ กับ กยท. จนถึงขั้นโครงการผ่าน ก็ได้มีการประสานกับ
กยท. จังหวัด ให้แนะนำกลุ่มชาวบ้านที่ทำสวนยาง ทำโครงการเสนอมา โดยมีกรอบ คือ แต่ละโครงการมีผู้ร่วม
โครงการประมาณ 10 คน Node ได้มีการพูดคุยกับ กยท. ว่าจะขยายการทำพีชร่วมยางอย่างไร ความรู้ของ
เจ้าหน้าที่ที่มาพหรือยัง จึงได้ชวนมาร่วมเรียนรู้กับ Node เพื่อไปขยายผลต่อ ปรากฏว่าไม่สำเร็จ ไม่มีคน
รวมกลุ่มทำงานกันถึง 10 คน กยท. ยืนยันว่าจะทำงานแบบเดิม คือ สนับสนุนงบประมาณให้กับเกษตรกร
แต่ละรายไปทำงาน

ทาง Node ทราบว่า กยท. สงขลามีตัวชี้วัดเรื่องพีชร่วมยาง ต้องมีจำนวน 3,000 ไร่ จึงชวนมาทำงาน
กับทาง Node และให้นำรวมพื้นที่ของเราไปด้วย แต่ทาง กยท. ไม่ได้ตอบรับอะไร ทาง Node จึงไม่ได้
ดำเนินการอะไรต่อ

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ส่วนกลางได้สั่งการให้ กยท. ทำเรื่องสวนยางยั่งยืน ให้ถึงเป้าหมายที่กำหนด จึงถือเป็นโอกาสที่ทาง
Node จะไปร่วมมือกับ กยท. เพราะอาจารย์วันดี นวนสร้อย ที่เป็นทีม Node เป็นคณะทำงานสมัชชาสวนยาง
ยั่งยืนของภาคใต้ อาจจะช่วยเชื่อมกับทาง กยท. ได้

คุณพิชยา แก้วขาว

อาจารย์วันดีได้ช่วยดำเนินการอยู่ตลอด แต่ทาง กยท. ไม่ร่วมด้วย คิดว่าปีต่อไปคงจะไม่ทำโครงการนี้
ต่อแล้ว ด้วยข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณกับการบริหารจัดการโครงการย่อย จำนวนโครงการย่อยที่มีเยอะทำ
ให้ยากที่จะเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงกรอบการทำงานของแหล่งทุนไม่ได้เป็นไปในแนวทาง
เดียวกับตัวเองทำให้ไม่สนุกในการทำงาน จึงอยากทำในรูปแบบของมูลนิธิตามแนวทางของตัวเองมากกว่า
โดยเฉพาะเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านเพื่อจะได้สามารถจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง
ถ้าเรายังรับโครงการอยู่ เราจะตอบโจทย์แหล่งทุนมากกว่าสิ่งที่เราต้องการแก้ปัญหา โดยเฉพาะการ

ผลักดันนโยบาย เรื่องระเบียบการขอกองทุนที่จะต้องไต่สวนยางก่อนเพื่อขอทุนใหม่ จะปรับแก้ไขอย่างไรที่ไม่ต้องไต่สวนยางของเกษตรกรที่ปลูกพีชร่วมยาง และเรื่องการบุกเบิกป่าเพื่อปลูกยาง ทั้งสองเรื่องนี้สภาเกษตรกรรับไปขับเคลื่อนร่วมกับเกษตรกรชาวสวนยาง

หลังจากถอดบทเรียนสวนยางต้นแบบได้ จะจัดคุยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคยุทธศาสตร์ในการขยายโมเดล เราค้นพบแรงบันดาลใจในการทำพีชร่วมยางจากการสัมภาษณ์คนประมาณ 50 คน มีที่มาในการทำพีชร่วมยางจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น จากการศึกษาดูงาน การได้รับความเอาใจใส่/กระตุ้นจากผู้เกี่ยวข้อง กำลังใจจากคนที่ทำมาก่อน อิทธิพลของผู้นำในชุมชนที่เป็นตัวจุดประกายให้คนในชุมชนอยากทำตาม ทาง Node จะสรุปวิเคราะห์ สังเคราะห์ สิ่งเหล่านี้และนำไปคุยกับภาคยุทธศาสตร์ กำหนดไว้ว่าเดือนมีนาคม จะไปคุยกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนหน่วยงานอื่น เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรและสหกรณ์ สภาเกษตรกร กยท. จะคุยกันหลังจาก Node ได้วิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว

ดร.เพ็ญ สุขมาก

อีกหน่วยงานที่ลงมาทำเรื่องพีชร่วมยาง คือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ทาง Node อาจจะไปร่วมกับ สปก. อีกหน่วยงานได้

คุณพิชยา แก้วขาว

ยังมีอีกหน่วยงานที่รับรองเรื่องการปลูกไม้ในที่ดินเอกสารสิทธิของตัวเอง และให้ชาวบ้านไปแจ้งว่าได้ปลูกอะไรในที่ดินของตัวเองบ้าง ถ้าจะไต่สวนไม่ต้องมีการขออนุญาต หน่วยงานนี้จะเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรที่ปลูกพีชร่วมยาง

ผศ.ดร.วรางคณา ชัชเวช : โมเดลของพีชร่วมยางจะเป็นรูปแบบใด

คุณพิชยา แก้วขาว

โมเดลการขยาย เพราะข้อจำกัดในการทำสวนยางยั่งยืนของรัฐ จะบอกว่าเกษตรกรไม่ทำสวนยางยั่งยืน การถอดบทเรียนของเกษตรกรของทาง Node จึงต้องการบอกว่าแรงบันดาลใจในการทำสวนยางยั่งยืนมาจากไหน จะเอาพีชสมุนไพรมาจากที่ใด จะนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ว่าถ้าจะขยายจะมีรูปแบบ/วิธีแต่ละวิธีได้ใช้เครื่องมืออะไรบ้างเพื่อทำให้คนเปลี่ยน ซึ่งถ้าเครื่องมือเหล่านี้ไปถึงเกษตรกรได้จริง จะทำให้มีคนเปลี่ยนมาทำสวนยางยั่งยืนอีกจำนวนมาก

ผศ.ดร.วรางคณา ชัชเวช : การเริ่มต้นขึ้นโครงการของ Node Flagship ภาคยุทธศาสตร์ยังไม่ได้เข้ามาร่วมกำหนดทิศทางใช้หรือไม่

คุณพิชยา แก้วขาว

ตั้งแต่ขึ้นโครงการได้มีการขอข้อมูลจาก กยท. ในระดับต่าง ๆ เพื่อนำมาเขียนโครงการ และขอให้ กยท. ช่วยหาชาวบ้านที่สนใจอำเภอละ 1 โครงการมาให้ และทาง Node จะช่วยเป็นที่เลี้ยงในการขึ้นโครงการให้ แต่ทาง กยท. บอกว่าไม่มี สิ่งเหล่านี้ คือ ทาง Node ได้ทำความร่วมมือกับภาคีมาอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อคุยแล้วมันไปต่อไม่ได้ก็ต้องพักไว้ก่อน ตอนนี้เมื่อเราได้โมเดลการขยาย คิดว่าจะนำสิ่งนี้ไปบอกกับภาคยุทธศาสตร์ เห็นแบบนี้แล้วจะมาใช้ประโยชน์กับพื้นที่ต้นแบบของเราหรือไม่

สิ่งที่ต้องพัฒนาแปลงต้นแบบ คือ จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้อย่างไร การทำสื่อสำหรับแปลงต้นแบบ คนต้นแบบมีจุดอ่อนตรงไหน จะพัฒนาอะไรเพิ่ม เช่น พัฒนาเป็นนักสื่อสารที่สามารถจับประเด็น จุดประกายให้ผู้ที่มาดูงาน และกลับไปจัดการกับแปลงตัวเองได้

ผศ.ดร.วรางคณา ชัชเวช : คิดว่าทีมงานของ Node Flagship มีจำนวนเพียงพอหรือไม่

คุณพิชยา แก้วขาว

มีจำนวนน้อย แต่ทุกคนทำงานเต็มที่ มีการวางโครงสร้าง Node Flagship จังหวัดสงขลา ที่ได้รับคำตอบแทน จำนวน 4 คน คือ

1. คุณพิชยา แก้วขาว (พี่ตุ๊ก) ผู้รับผิดชอบโครงการ
2. คุณณัฐนันท์ ขำนาญประดิษฐ์กุล (น้องทราย) ผู้ประสานงาน
3. ฝ่ายสื่อ
4. เจ้าหน้าที่การเงิน

ทีมนักวิชาการ จำนวน 3 คน คือ

1. ผศ.วันดี นวนสร้อย รับผิดชอบประเด็นสวนยางยั่งยืน
2. ผศ.กิตติศักดิ์ ชุมทอง รับผิดชอบประเด็นอาหารปลอดภัย ภายหลังจากอาจารย์ไม่ค่อยมีเวลาก็จะหลุดออกไป
3. รศ.ดร.สายฝน เอกวางกูร ทีมประเมินภายใน

ที่มีจำนวนทีมงานน้อย เพราะต้องการเน้นไปที่การจัดการชาวบ้านมากกว่า ต้องมาจัดการองค์กรเหมือนปีที่ผ่านมาที่มีคนทำงานจำนวนมาก และมีหลายประเภท ไม่ค่อยเข้าใจเป้าหมายการทำงาน ต้องใช้เวลาทำงานกับพี่เลี้ยงที่ไม่เคยสัมผัสชุมชนเยอะ ปีนี้จึงลดจำนวนคนลง

ทีมพี่เลี้ยง ประเด็นสวนยางยั่งยืน และประเด็นอาหารปลอดภัย สำหรับประเด็นอาหารปลอดภัย จะมีพี่เลี้ยงหลัก คือ คุณณรงค์ฤทธิ์ หลังจากทีอาจารย์กิตติศักดิ์ไม่มีเวลาลงไปช่วย คุณพิชยาลงไปช่วยในบางครั้ง

โมเดลอาหารปลอดภัยของจะนะน่าสนใจ แต่อาจจะเพิ่มความสำคัญเรื่องโลจิสติกส์ ระบบฐานข้อมูล สำหรับการขายออนไลน์

คุณพิชยา แก้วขาว

จะนะจะทำเรื่องแผนการปลูก ปฏิทินการปลูกว่าเดือนไหนจะปลูกอะไร คนที่ปลูกจะปลูกพืชผักที่ตัวเองถนัด และลูกค้าจะต้องซื้อผักที่มี จะไม่มีการปลูกพืชผักตามใจลูกค้า

อีกพื้นที่ของคุณชาญวิฑูร จะทำกับผู้สูงอายุ ปลูกกิน เหลือขาย โดยเปิดตลาดนัด 5 แห่ง ในอำเภอบางกล่ำ มีป้ายรับรองว่าเป็นผักปลอดภัย พบปัญหาเรื่อง โรคพืช ก็จะมีการแลกเปลี่ยนกับสิงหนครที่ไม่มีปัญหาเรื่องนี้ พื้นที่ควนเนียงจะปลูกเป็นลักษณะฟาร์มและรายย่อย แต่ละพื้นที่จะไม่มีปัญหาเรื่องตลาด แต่มีโจทย์ท้าทายคือ ความสามารถในการขยายผู้บริโภค ผู้ผลิตไม่สามารถทำแผนรองรับการตลาดได้ อย่างสิงหนครได้ให้สมาชิกทำแผนการปลูกเพิ่มขึ้น 10% เพื่อส่งให้โรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอ

เมื่อเห็นปัญหาแล้วทาง Node ได้มีการพูดคุยเพื่อช่วยแก้ไขอย่างไร

คุณพิชยา แก้วขาว

พื้นที่สิงหนครสามารถจัดการเองได้ เพราะผู้ผลิตเป็นคนหนุ่มสาว สามารถนำวิธีการต่าง ๆ มาช่วยจัดการต่าง ๆ ส่วนพื้นที่บางกล้า ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุ ยังมีปัญหาเรื่องศัตรูพืช และขนาดพื้นที่ปลูกที่ยังไม่สามารถขยายได้ แปลงที่ได้มาตรฐานก็จะถูกบริษัทเหมามาหมด พื้นที่ความเนียงจะเป็นฟาร์มที่ได้มาตรฐานมีการบันทึกมาก่อนเข้าโครงการ และเมื่อเข้าโครงการจำนวนผลผลิตเป็นเท่าไร จะมีการประชุมสรุปตัวเลขกันอีกครั้ง กลุ่มที่ทำโครงการมีความรู้มากกว่า Node ก็คงจะใช้องค์ความรู้ของเขามาช่วยยกระดับการทำงานของพวกเขาก่อน สิ่งหนครกับความเนียงคนทำงานรุ่นใหม่จะประสานงานกันได้คล่อง ส่วนเทพาจะค่อนข้างห่างออกไป เขามีการเชื่อมกับพะตงในการส่งผักไปยังคณะแพทย ม.อ. และมีเป้าหมายจะเปิดตลาดอาหารปลอดภัยในพื้นที่

ผศ.ดร.วราภรณ์ ชัชเวช : มีการพัฒนาศักยภาพทีมพี่เลี้ยงอย่างไร เพื่อให้ลงไปช่วยหนุนเสริมโครงการย่อย และสมรรถนะของพี่เลี้ยงโครงการย่อยเป็นอย่างไร

คุณพิชยา แก้วขาว

มีการอบรม ARE ทำบันไดผลลัพธ์โครงการย่อยด้วยกัน ติดตามงานตามบันไดผลลัพธ์ กระตุ้นพี่เลี้ยงและโครงการย่อยให้ทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ส่วนใหญ่พี่เลี้ยงโครงการย่อยจะทำงานเป็นทีม ลงทำงานด้วย แต่ละคนก็จะทราบข้อมูลการทำงานของโครงการย่อยทั้งหมด เราตั้งใจให้พี่เลี้ยงเป็นคนที่อยู่ในตำบลเดียวกัน อยู่ใกล้กันแต่มีความรู้ ความถนัดคนละแบบ มีความแม่นยำในเรื่องตัวชี้วัดของ Node เช่น มีภาคี พี่เลี้ยงก็จะหาภาคีในพื้นที่ของตัวเองด้วย ทาง Node จะมีเครื่องมือกลางให้พี่เลี้ยงได้นำไปปรับใช้ในพื้นที่

สมรรถนะของพี่เลี้ยงโครงการย่อยที่เราคาดหวังว่าจะสามารถเป็น Coaching ได้ด้วย ณ ตอนนี้อย่างไม่มี แต่มีพี่เลี้ยงที่ใส่ใจ หนุนช่วย ให้โครงการเดินไปได้

พี่เลี้ยง และโครงการทราบว่าปีหน้าเราจะไม่ทำต่อแล้ว เขาก็เสียดาย เพราะไม่เคยเจอคนที่มาทำงานใกล้ชิดและเสริมพลังให้แบบนี้

การทำงานหนักเราไม่กลัว แต่ตัวชี้วัดภาคียุทธศาสตร์ของสำนัก ทำให้เป็นข้อจำกัดในการทำงาน

ดร.เพ็ญ สุขมาก

น่าเสียดายมากหากไม่ทำโครงการต่อ เพราะสงขลา กำลังเคลื่อนไป น่าจะมีคนมาช่วยขับเคลื่อน สร้าง PM คนใหม่มาช่วยจัดการ แล้วพี่พิชยา ยกระดับมาเป็นที่ปรึกษา

คุณพิชยา แก้วขาว

โครงการย่อยที่มาร่วมได้ประโยชน์ และได้ฝึกการบริหารจัดการงบประมาณด้วยตัวเอง แต่สิ่งเหล่านี้เราต้องใช้พลังเยอะในการเชื่อมการทำงานระหว่างโครงการย่อยกับแหล่งทุน สิ่งที สสส. วางไว้ดี แต่อาจจะต้องปรับเปลี่ยนบางอย่าง

อาจารย์บุญเรือง ขาวนวล

น่าเสียดายเช่นกันหากไม่ทำงานต่อ หวังว่าทางคุณพิชยาจะสร้างทีมขึ้นมาสานต่อ

คุณพิชยา แก้วขาว

ก็หวังว่าจะมีคนมาสานต่อ แต่ไม่มีใครยอมทำ เพราะเขาไม่ยอมไปสร้างความสัมพันธ์กับแหล่งทุน โดยเฉพาะ NGO รุ่นเก่า ๆ ส่วนเด็กรุ่นใหม่ก็จะไม่มีความอดทนพอในการลงไปทำงานร่วมกับชุมชน เพราะต้องใช้ศิลปะ ใช้ความอดทนอย่างมากในการรับฟังคน

ดร.เพ็ญ สุขมาก

บทบาทของทีมประเมินไม่ได้จะไปบอกแหล่งทุนว่าควรจะสนับสนุนทุนต่อหรือไม่ควร หน้าที่ของเราคือ บอกว่ายังมีส่วนไหนที่ติดขัด แหล่งทุนจะได้รับทราบ

ครั้งต่อไปจะขออนุญาตคุยกับทีม Node ในวันที่ 3 มีนาคม 2565 ผ่านทางออนไลน์